

Παίζουμε ένα ποίημα;

Συγγραφείς, αναγνώστες και κριτικοί μπορούν να παίξουν, μαζί ή μόνοι, ένα ποίημα με διαφορετικούς τρόπους, σαν παιχνίδι, όργανο, θέατρο, στίχον, παρτιτούρα. Η τακτική αυτή στήλη παίζει κάθε φορά ένα πρόσφατο ελληνόγλωσσο ποίημα, για να θέσει ένα γενικό ποιητικό, αισθητικό ή άλλο παρεμφερές θέμα.

(6) Η στάση / συνάθροιση

Χαρίλαος Νικολαΐδης: Ελευθερία του συνέρχεσθαι

Στάθηκα
πλάι σου,
επίμονα.
Αν
άλλαξα
θέση,
τα
αγάλματα
θα
αποφασίζουν
για εμάς.

(από την αδημοσίευτη ποιητική ενότητα «Ανθρώπινο δικαίωμα», 2019)

Ο τίτλος αυτού του ποιήματος αντλείται από το άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο αρχίζει ως εξής: «Παν πρόσωπον έχει το δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι/assembly ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν συνεταιρισμού/association with others». Πώς είναι δυνατόν ένα νομικό άρθρο διεθνούς σύμβασης να γίνει ποίημα; Κι όμως αυτό επιχειρεί με μεγάλη επιτυχία ο συγγραφέας, που είναι Λέκτορας Νομικής Σχολής ειδικός στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το ποίημα του μπορεί να συζητηθεί με πολλούς τρόπους: από την πλευρά της γλώσσας (2^ο ενικό πρόσωπο), του μονολεκτικού στίχου, του στακάτου μέτρου (που θα μπορούσε να μελοποιηθεί μινιμαλιστικά όπως ο «Μικρόκοσμος» (<https://www.youtube.com/watch?v=xd7UjXXJYyU>)) του Ναζίμ Χικμέτ από τον Θάνο Μικρούτσικο), της συναισθηματικής τριβής/affect των δύο συνομιλητών, της νομικής έννοιας του «δικαίωματος», της πολιτικής έννοιας του «συνέρχεσθαι», του κύκλου ποιημάτων στον οποίο εντάσσεται κ.α. Εδώ θα περιορισθώ σε μερικές επισημάνσεις.

«Στάθηκα», λέει αρχικά ο μόνος ομιλητής του ποιήματος, ορίζοντας έτσι μονολεκτικά και απόλυτα το γραμματικό, χωρικό, προσωπικό, πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο του ποιήματος. Σε αυτό το ποίημα ένας άνθρωπος ίσταται, και το δηλώνει εξαρχής. Ένας άνθρωπος στέκεται και επιζητεί μια θέση για να σταθεί. Διεκδικεί το δικαίωμα της στάσης του. Δεν στέκεται όμως όπου να 'ναι. Όπως μαθαίνουμε στο δεύτερο στίχο, στέκεται «πλάι» σε έναν άλλο άνθρωπο, και του το κοινοποιεί. Η στάση πλάι του δεν είναι τυχαία. Στηρίζεται σε απόφαση. Ο ομιλητής αποφάσισε να σταθεί πλάι σε κάποιον και να του το πει. Κι επιπλέον να σταθεί όχι περιστασιακά αλλά «επίμονα». Έτσι η ατομική στάση του αποκτά δύναμη στασιωτικό χαρακτήρα (<https://poetrypiano.wordpress.com/2018/11/23/contemplating-and-plotting-in-1819-dresden-travels-in-mitteuropa-from-the-rhine-to-the-danube-4/>).

Όταν δύο άνθρωποι στέκονται πλάι (<https://poetrypiano.wordpress.com/2017/12/02/x-3/>), κι επιμένουν να στέκονται έτσι, δυνητικά στασιάζουν. Η επίμονη στάση τους συνιστά το ελάχιστο μιας στάσης/κινητοποίησης, και το ποίημα το αποδίδει με τον πιο ελάχιστο γλωσσικό και στιχουργικό τρόπο. Με το να στέκονται πλάι συνειδητά και επίμονα, δύο άνθρωποι αποτελούν τον πυρήνα μιας στάσης (<https://poetrypiano.wordpress.com/2017/10/10/the-agonistic-politics-of-eris-stasis-polemos/>)/εξέγερσης. Με το να σταθεί αποφασιστικά με κάποιον ο ομιλητής του ποιήματος παίρνει «θέση». Αν άλλαζε θέση, αν άφηνε τη θέση του πλάι στον άλλο άνθρωπο, θα έχανε το δικαίωμα στο συνέρχεσθαι, και θα άφηνε τον κανόνα και το κύρος της παράδοσης να «αποφασίζουν για αυτούς»: η στάση τους θα ενέδιδε στη στατικότητα των «αγαλμάτων».

Το ποίημα αυτό προσωποποιεί το άρθρο 11 της Σύμβασης μινιμαλιστικά, ενσαρκώνοντας και δραματοποιώντας τη νομική αρχή με τη συνύρεση δύο ανθρώπων. Η προσωποποίηση του συνέρχεσθαι γίνεται με τρόπο τελείως στοιχειώδη, σχεδόν αρχετυπικό, καθώς τα δύο πρόσωπα είναι αφηρημένα και η τεχνική του δραματικού μονολόγου δίνει στον έναν ομιλητή μονολεκτικούς στίχους. Όσο όμως μινιμα-

λιστικό είναι το προσωπικό επίπεδο, τόσο μαξιμαλιστικό είναι το πολιτικό επίπεδο, το οποίο ανοίγει το ποίημα σε πολλές θεωρίες. Θα αναφέρω πρόχειρα τρεις που έχουν ως κοινό παρονομαστή τη διάσταση της περφόρμανς.

Αντλώντας από τη Hannah Arendt (*The Human Condition*), μια προσέγγιση θα τόνιζε πως τα δύο ανώνυμα άτομα, παίρνοντας μια κοινή συνειδητή και αγωνιστική θέση, παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο δημόσιο χώρο των ελεύθερων και ίσων, δηλαδή δηλώνουν παρόντες πολίτες (<https://poetrypiano.wordpress.com/2018/09/30/networks-of-civic-friendship/>). Αντλώντας από τον Δημήτρη Βαρδουλάκη (*Stasis before the State* (<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/03/28/the-agonism-between-democracy-and-sovereignty-as-the-form-of-the-political/>)), μια άλλη προσέγγιση θα τόνιζε πως οι δύο πολίτες, παίρνοντας μια κοινή στάση και μη επιτρέποντας στα αγάλματα να αποφασίζουν γι αυτούς, συντάσσονται και στασιάζουν, στρέφοντας αγωνιστικά την αυτονομία τους κατά της εξουσίας. Αντλώντας από την Judith Butler (*Notes toward a Performative Theory of Assembly*), μια τρίτη προσέγγιση θα τόνιζε πως δυο υποκείμενα συνέρχονται και συμμαχούν, δημιουργώντας ένα πυρήνα συλλογικού αγώνα (<https://poetrypiano.wordpress.com/2016/01/29/1070/>) και ασκώντας το δικαίωμα δημόσιας συνάθροισης προς ενσώματη πολιτική και χειραφετική δράση.

Όπως βλέπουμε, το καίριο και ακαριαίο αυτό ποίημα του Χαρίλαου Νικολαΐδη ελαχιστοποιεί τα μέσα του για να μεγιστοποιήσει τους στόχους του και να εντατικοποιήσει τη συμβολή του στη διαλεκτική νομικής σκέψης και ποιητικής έκφρασης.

ΒΡΕΙΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ Άλλες γεύσεις (<https://www.ianos.gr/alles-geiseis-0433500.html>) και Άλεπού στον αυτοκινητόδρομο (<https://www.ianos.gr/alepou-ston-aitokinitodromo-0353460.html>) του Χαρίλαου Νικολαΐδη ΣΤΟΝ **IANO**